

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย
**TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL
ADMINISTRATIVE MONKS IN LOEI PROVINCE**

กัณฑ์พงษ์ จุฑาราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Kantapong Junraj

Loei Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Kantapong.Junraj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย จำแนกตาม สถานะ และอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์และสามเณรในเขตพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดเลยจำนวน 1,806 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิยึดตามสถานะแล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ (2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย ทั้งจำแนกตามสถานะและอายุไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; พระสังฆาธิการ;

Abstract

The objectives of the research article were (1) to study the transformational leadership of Buddhist ecclesiastical administrative monks in Loei province, (2) to compare the transformational leadership of Buddhist ecclesiastical administrative monks in Loei province, classified by status and age. The population of the research was a total of 1,806 monks and novices under the Ecclesiastical Administrative Area of Dhammayutika Nikaya monks in Loei province; the 317 samples were selected through Krejcie and Morgan's table, the stratified random sampling, based upon the population's status, and the simple random sampling, based upon the ratio of each group. The instrument used for data collection was the five-point rating

scale questionnaire. The statistics used for data analysis comprised of percentage, arithmetic mean, standard deviation, and the t-test for independent samples.

The findings of the research were as follows: 1) The transformational leadership of the ecclesiastical administrative monks in Loei province was found to be at a moderate level. Separately considered in the descending order, each aspect was found to be at a moderate level. They were the ideal influence, inspiration, consideration of individuality, and intellectual stimulation, respectively. 2) The comparison of the transformational leadership of ecclesiastical administrative monks in Loei province, classified by status and age, was found to be indifferent.

Keywords: Transformational Leadership; Ecclesiastical Administrative Monk;

บทนำ

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (Volatility) พัฒนาการการบริหารที่จะมาอธิบายความอยู่รอดปลอดภัยขององค์กรมีน้อยลง โดยเฉพาะยุคการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน ที่เรียกว่า ยุค Disruptive พร้อมทั้งการอุบัติของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีความถี่ของการเกิดมากขึ้นทุกวัน ความท้าทายเหล่านี้ สิ่งที่ยังพอมองเห็นปัจจัยการบริหารที่ยังนำมาอธิบายและศึกษาได้ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้เขียนเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังน่าสนใจในการนำมาศึกษาเพื่อที่จะให้ผู้บริหารพัฒนาการนำของตนเองได้ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต (จักรกฤษณ์ โปตาล, 2564, 4 ตุลาคม)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม และด้านประชากร รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่กระทบต่อสถาบันทางพระพุทธศาสนา วัดเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาได้รับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคใหม่ หรือสังคมยุคดิจิทัล ที่มองว่าพระพุทธศาสนาเป็นของล้าสมัย ตลอดจนมองว่าสถาบันทางพระพุทธศาสนาไม่ได้มีความสำคัญต่อสังคม ตลอดจนจนปัญหาการบริหารคณะสงฆ์ของเถระสมาคม ทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนกระทบต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย จำแนกตาม สถานะ และอายุ

สมมุติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลยมีความแตกต่างกัน
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลยที่มีอายุแตกต่างกันมีความแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ที่ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และการทดสอบความเที่ยงด้วยความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) ที่ 0.98 เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์และสามเณรสังกัดฝ่ายธรรมยุต ในจังหวัดเลย จำนวน 1,806 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิยึดตามสถานะแล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่มแล้วจึงสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยโดยภาพรวมและรายด้าน

บทบาทของพระสังฆาธิการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.50	0.73	ปานกลาง
การสร้างแรงบันดาลใจ	3.45	0.79	ปานกลาง
การกระตุ้นทางปัญญา	3.37	0.91	ปานกลาง
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.41	0.89	ปานกลาง
รวม	3.43	0.90	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.73) การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.79) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.89) และการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.91) ตามลำดับ

2.การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย จำแนกตาม สถานะ และอายุ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย จำแนกตาม สถานะโดยรวม และรายด้าน

บทบาทของพระสังฆาธิการ	พระภิกษุ			สามเณร		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.52	0.70	มาก	3.48	0.77	ปานกลาง
การสร้างแรงบันดาลใจ	3.46	0.78	ปานกลาง	3.44	0.83	ปานกลาง
การกระตุ้นทางปัญญา	3.39	0.88	ปานกลาง	3.35	0.91	ปานกลาง
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.42	0.87	ปานกลาง	3.40	0.89	ปานกลาง
รวม	3.45	0.83	ปานกลาง	3.41	0.88	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดเลยจำแนกตามสถานะโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพื่อระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย จำแนกตาม อายุโดยรวมและรายด้าน

บทบาทของพระสังฆาธิการ	น้อยกว่า 30 ปี			30 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.49	0.79	ปานกลาง	3.51	0.70	มาก
การสร้างแรงบันดาลใจ	3.44	0.91	ปานกลาง	3.46	0.75	ปานกลาง
การกระตุ้นทางปัญญา	3.36	0.93	ปานกลาง	3.38	0.87	ปานกลาง
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.40	0.89	ปานกลาง	3.42	0.85	ปานกลาง
รวม	3.42	0.90	ปานกลาง	3.44	0.87	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดเลยจำแนกตามอายุโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพื่อระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยครั้งนี้ ผลจากการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการไม่ได้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเรื่องผิดปกติ แต่เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ได้บอกถึงหลักไตรลักษณ์ 1) ไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ลักษณะสามประการ หรือ อากาโรที่เป็นเครื่องกำหนดหมายให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นอย่างนั้นๆ คือ (1) ความเป็นของไม่เที่ยง (2) ความเป็นทุกข์ หรือ ความเป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ และ (3) ความเป็นของมีไม่ใช่ตัวตน 2) ความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นลักษณะภายในของบุคคลที่แสดงออกถึงความสมบูรณ์พร้อมของร่างกายและจิตใจ เป็นพลังอำนาจที่นำไปสู่การมีความหมาย เป้าหมายและความหวังในการดำเนินชีวิต มีกำลังใจในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 3) หลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกันและเป็นคำสอนสากลใช้กับทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในโลก พระพุทธเจ้าทรงสอนไตรลักษณ์เพื่อให้มนุษย์ เกิดความเข้าใจในเรื่องชีวิตของมนุษย์ว่า ชีวิต มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตามกฏของไตรลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรลักษณ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของมนุษย์เกิดจากการที่มนุษย์มีความรู้แจ้งและเข้าใจ รวมทั้งเกิดการยอมรับว่าชีวิตมนุษย์ทุกคนล้วนตกอยู่ใต้กฎไตรลักษณ์ (บุญมี แก้วตา และคณะ, 2562: 447 – 448)

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลย จำแนกตาม สถานะ และอายุ

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดเลยจำแนกตามสถานะ และอายุ โดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพื่อระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดเลยได้เห็นบทบาทของพระสังฆาธิการในการปฏิบัติศาสนกิจซึ่งมีผลต่อทั้งคณะภิกษุสงฆ์และสามเณรโดยทั่วกันทั้งการเป็นธุระรับดำเนินการ หรือได้รับมอบหมายงาน โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่สามเณรจะต้องได้เกี่ยวข้องโดยตรงในการเรียนการสอนทั้งบาลี นกธรรม และสามัญศึกษา ดังที่ พระปลัดวิฑูรย์ ปภสฺสโร (ห่อเพชร) (2562: 44) กล่าวว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการ

รักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะ สงฆ์จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญ ในการดูแลทั้งพระภิกษุสามเณรดูแลวัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย ให้พระภิกษุสามเณร มีจริยาวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลง พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแล ความประพฤติ ปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้า อาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัด ให้เป็นไปโดย เรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พระสังฆาธิการควรจะใช้ความเด็ดขาดมากขึ้นในการ กำกับวินัยของพระภิกษุสามเณร

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พระสังฆาธิการควรกำหนดแนวทางและผลที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตที่เป็นรูปธรรมในการชี้นำการดำเนินชีวิตตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พระสังฆาธิการควรมอบหมายงานให้พระภิกษุและสามเณร รับผิดชอบและให้คอยรายงานการปฏิบัติงานรวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พระสังฆาธิการควรมอบหมายงานตามความถนัด ของพระภิกษุสามเณร

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย

2.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย

องค์ความรู้ที่ได้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ และการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการจังหวัดเลยตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ ในจังหวัดเลย ทั้งจำแนกตามสถานะและอายุไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพื่อระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2564, 4 ตุลาคม). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: ผู้นำในยุค Disruptive*. [ออนไลน์]
<https://web.mbuslc.ac.th/article/30270/ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์>.
- บุญมี แก้วตา และคณะ. (2562). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรลักษณ์กับหลักความผาสุกทางจิตวิญญาณ*. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา 10(2) (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562), 447 – 461.
- พระปลัดวิฑูรย์ ปภัสสรโร (ห่อเพชร). (2562). *บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วารสารปัญญา 26(2) (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562). 42 – 50.